

Z OBSAHU	Hledání moudrosti. Poučíme se někdy?	04
	K 80. narozeninám doc. Petra Pitharta: Reminiscence s přesahem do současnosti	06
	Konzervatismus sám proti sobě	08

Foto: littleflower.org

Moudrost učitelky církve

1. října si církev připomíná sv. Terezií z Lisieux, karmelitánku 19. století, která si i přes svůj krátký život (24 let) vysloužila titul učitelka církve – jako teprve třetí žena v historii. Měli bychom zpozornět a pochopit, co tak důležitého přináší, že ji církev takto vyzdvihla. Je učitelkou pravé víry, jak ji církev předkládá. Je ale i učitelkou, od níž se sama církev (rozumějme ta putující, pozemská) má učit.

Její poselství vyjadřuje tzv. „malá cesta“ ke svatosti, kterou objevila a žila. Připomíná, že svatost není jen pro několik málo vyvolených, ale povolání každého člověka. A také, že cesta k ní neznamená „trumfovat“ heroické ctnosti velkých světců minulosti. Každý z nás má své

originální povolání, nemáme kopírovat životy svatých. Cesta ke svatosti je ale dosažitelná pro každého. Naše životy mohou vypadat všedně a obyčejně, ale můžeme je učinit velkými – pokud je naplníme láskou.

Zástupy pozdějších křesťanů dosvědčují, že Terežčina cesta je mimořádně inspirativní a vede správným směrem. Příkladem mezi jinými je sv. Terezie z Kalkaty, Matka Tereza, která svou patronku parafrázovala slovy: „nemůžeme dělat velké věci, ale můžeme ty obyčejné dělat s velkou láskou“. Jak neobyčejným pak tato láska její život učinila, asi všichni dobře víme.

Někdy máme tendenci vinit stav spo-

lečnosti ze selhání těch či oněch mocných. Ale každý z nás má „moc“ měnit svět k lepšímu i horšímu. Jak by asi svět vypadal, pokud bychom onu Terežčinu moudrost žili? A jak by asi vypadal náš vnitřní svět, naše nitro? Možná bychom pak byli schopni lépe rozlišovat dobré od zlého, pravdu od omylu, podstatné od druhotného a nebyli tak snadnou kořistí tolika „učitelů“ falešných. Moudrosti se ale tato cesta stává až tehdy, když se žije. Jinak je jen hezkou ideou neschopnou měnit ani svět, ani nás.

*P. Martin Moravec O.Cr.
farní vikář Římskokatolické farnosti
u kostela sv. Petra v Praze*

Otcovství je dobrodružství

Uprostřed krize se hroubí problematické modely a stereotypy otcovství. Proto však nad tím nemusíme nutně lamentovat. Při hledání vzorů v postavě svatého Josefa bychom se měli oprostit od příliš povrchních a nereálných představ. Je totiž tragédií, že rodina, v níž se odehrálo Vtělení, je velmi často vnímána jako rodina nejvíce „odtělesněná“.

Hadjadj připomíná, že svatý Josef není Ježíšovým nevlastním otcem. Nevlastní otec přijme za své vlastní dítě jiného otce. Zde však nejsou dva otcové. Maria nazývá Josefa prostě otcem, bez jakýchkoli přídomků. Bůh nechtěl, aby se jeho Syn narodil z neprovdané ženy, ale z ženy již zasnoubené. Svatý Josef není otcem podle přirozenosti, nýbrž radikálnější způsobem, na základě přímého vztahu ke zdroji veškerého otcovství, vysvětluje francouzský filozof.

Otcovství je dobrodružstvím, naplňuje se v čase

Poznamenává, že v biblickém světě není otcovství nebo rodina obecně jen hladce fungujícím mechanismem, ale dobrodružstvím v čase, které má své vzestupy a pády. Rodiče nejsou primárně vychovatelé, ale těmi, kdo předávají život se vším, co k němu patří. Základní otázkou je tedy přijmout, že člověk žije. Protože žít znamená reagovat na událost. Otcovství je pro muže prvním a nejsilnějším dobrodružstvím. Zrození je šťastná událost, konstatuje francouzský filozof, a přece bytost, která se objevuje, bude muset tr-

Peter Paul Rubens: Svatá rodina se sv. Františkem, sv. Annou a dítětem sv. Janem Křtitelem (cca 1630)

pět a čelit nespravedlnostem. Mé dítě je vystaveno zlu a nečistotě a já jsem s tím souhlasil, zodpovídám za tuto zranitelnost. Jak bych mohl za této situace nezažít krizi? My však žijeme a a v životě na této zemi se vždycky snoubí radost s úzkostí, plnost s nedostatkem.

Syn vstupuje do živého otcova slova

Fabrice Hadjadj, který před svou konverzí ke katolicismu vyrůstal v židovské rodině, připomíná, že v biblické tradici není syn tím, kdo se podřizuje zákonu, nýbrž vstupuje do živého slova, které mu předává otec. Dnes hrozí nebezpečí, že otec bude vnímán jako odborník na výchovu, od

něhož se neočekává ani tak přijetí svého dítěte, jako úkol vytvořit z něho dokonalý „produkt“, který se nebude dopouštět chyb. A přece dokonce v ráji, kde Otec byl dokonalý, došlo k pádu. Na druhou stranu, když je syn dokonalý, neznamená to, že občas nezabloudí a nezpůsobí rodičům starosti. Dítě se rodičům vzdaluje, a to je normální. Rodičovství totiž není program, dodává Fabrice Hadjadj v rozhovoru pro týdeník *Famille Chrétienne* o své nejnovější knize nadepsané „*Být otcem se svatým Josefem. Malý průvodce peripetiemi postmoderní doby*“ (*Etre père avec Saint Joseph. Petit guide de l'aventurier des temps post-modernes*).

Vatican News

Svoboda vyznání se týká každého člověka, i nevěřícího

Pavel Svoboda je bývalým europoslancem za KDU-ČSL, expertem na evropské právo a „otcem“ Červené středy v České republice. Mezinárodní akce Červená středa se letos v České republice uskuteční již počtvrté, a to 24. listopadu, kdy se po celé zemi, ale také ve světě, rozsvítí načerveno stovky budov, modliteben a kostelů.

Červená středa je mezinárodní

připomínka lidí pronásledovaných pro víru. Letos připadá na 24. listopad. Vy jste ji přivedl do České republiky, odkud se tato připomínka vzala?

Červená středa má patrně původ v Anglii, jejím duchovním otcem je pravděpodobně Lord David Alton. Červená středa ovšem nemá zcela jednotný termín konání, zdá se však, že pod vlivem naší čes-

ké aktivity se začíná ustalovat na středě před první adventní nedělí. Pronásledování pro víru se ovšem připomíná i jindy, např. OSN mezinárodní připomínku těchto obětí stanovila na 22. srpen.

Co se v rámci Červené středy letos plánuje?

Každý si může Červenou středu připomenout po svém, např. červenou svíčkou

SLOVO KNĚZE

Hladit po srsti...

Toto pravidlo slyšel asi každý z nás, když se mu do ruky dostalo první zvíře. Tato dobře míněná rada dospělých byla velice užitečná, neb jsou zvířata, která opravdu hlazení proti srsti nesnášejí. I když z mých dvou psů a dvou kocourů jichž jsem byl během svého života majitelem se toto netýkalo. A tak jediní příslušníci pozemské fauny, s kterými jsem se setkal a hlazení proti srsti opravdu neměli rádi, bylo dost zástupců živočišného druhu *homo sapiens*.

Je dosti časté, že se mi dostane výtek, že nemám dostatek pochopení, že mi chybí tolerance, že jsem moralista a že bych se se svými řečmi měl jít (slušně řečeno) vycpat. A často se mne ptají, kde jsem se to vlastně naučil. Tedy, kde jsem se naučil lidi hladit proti srsti. Je to dlouhodobý proces, dá se říci, že celoživotní a člověk zjišťuje, že toto umění je vzácné a osvojit si ho trvá dlouho a nikdy se nám to asi nepovede, tak jak bychom chtěli. A co je důležité; je třeba mít dostatek odvahy to někdy vyzkoušet s rizikem, že nevíme, jak to dopadne.

S mým kněžským mládím se těsně pojí vzpomínka na jednu opravdu moudrou a praktickou ženu, která se nebála riskovat vztah se synem, protože nechtěla riskovat vztah s Bohem. Syn této opravdu věřící ženy, jako mnoho jiných v dnešní době, byl církevně oddán, státně rozveden a civilně znovu oddán. Se svou novou manželkou svou maminku často navštěvoval, ale nikdy tam s ní nepřespával. Protože ctil její přání, aby se pod její střechou nepáchal těžký hřích cizoložství. A když jsem se snažil ocenit její odvalu, jako něco výjimečného, tak mi suše odvětila, že se chce dostat do nebe a zároveň touží po tom, aby se její syn vzpamatoval.

A poučení? Člověk opravdu moudrý se nebojí, když je to třeba, hladit proti srsti. Zvláště, pokud má na mysli spásu svou i druhých.

Evermod Jan Sládek

P. Mgr. Evermod Jan Sládek, OPraem. farář farnosti Lomnice nad Popelkou, Libštát a Nová Ves nad Popelkou

v okně. Typicky se ale budovy nasvěcují načerveno. V Praze tradičně bude červeně zářit Petřínská rozhledna, Karolinum, ministerstvo zahraničí atd. Navíc v Karolinu proběhne tradiční mezinárodní konference a židovsko-křesťanská modlitba a také se poprvé uskuteční charitativní koncert, přenášený i TV Noe, jehož výtežek podpoří konkrétní projekt v Iráku.

Pavle, vy jste expertem na evropské právo, učíte na Právnické fakultě UK, byl jste dokonce předsedou právního výboru Evropského parlamentu a právě pronásledování křesťanů a pronásledování pro víru bylo jedním z vašich největších témat, kterými jste se v Evropském parlamentu zabýval. Jak to v současnosti s pronásledováním pro víru vypadá ve světě?

Nevypadá to vůbec dobře, a to nejen v absolutních číslech, ale hlavně v trendech. Pronásledování pro víru – ne pouhá netolerance – dnes zasahuje kolem 240 milionů lidí, tedy téměř čtvrt miliardy. Lze tedy bez diskuse tvrdit, že se jedná o zdaleka největší probíhající genocidu na světě. Horší ale je, že ta čísla rok od roku rostou. Pozornost veřejnosti, alespoň té západní, tomu ale vůbec neodpovídá a je v příkrém rozporu s tím, jak intenzivně se jinak hlásíme k lidským právům jakožto jednomu z pilířů naší civilizace.

I já osobně jsem dříve pronásledování pro víru vnímal jako jeden z mnoha problémů a neuvědomoval jsem si rozsah té tragédie. Teprve osobní setkání v rámci řady konferencí pořádaných v Evropském parlamentu mi otevřela oči, teprve četná osobní svědectví se současnými lidmi pronásledovanými pro víru mi ukázala, jak velký úkol a problém to je a jak málo se o něm ví. Proto jsem se pokusil přenést své zkušenosti z Bruselu do Prahy včetně konference s osobními svědectvími těch, kdo dnes za svoji víru trpěli či trpí.

Je možné říci, že každý člověk na světě má právo na svobodu vyznání a veřejného projevu tohoto vyznání? Kdo nebo co nám toto právo garantuje?

O základních lidských právech se obecně deklaruje, že jsou univerzální. Svoboda

vyznání je jedním z nich, takže ano, teoreticky je to právo každého člověka. Jenomže třeba takový islám považuje za přirozený stav, že člověk je muslimem, takže tak úplně univerzální to právo není, a to ani na papíře. Přitom muslimové jsou rovněž pronásledováni pro svoje vyznání.

Svoboda vyznání je zakotvena především ve Všeobecné deklaraci lidských práv z roku 1948, jenomže i přes její právní nezávaznost se k ní ani zdaleka nepřihlásil celý svět. U nás však je toto právo zaručeno nejen ústavou, ale i pro nás závaznými mezinárodními dokumenty Rady Evropy a Evropské unie.

Vnímáte podporu této akce ve společnosti, mezi politiky nebo ve vašem odborném okruhu?

Obávám se, že podpora Červené středy je přímo úměrná vztahu naší společnosti k náboženství. Přitom svoboda vyznání se týká každého člověka, i nevěřícího, protože mimo jiné zahrnuje i právo žádné náboženské vyznání nemít a vnučování konkrétního přesvědčení je nejen u nás dokonce trestným činem. Většinová společnost tomu nevěnuje zvláštní pozornost, na rozdíl od jiných forem porušování lidských práv, např. diskriminace kvůli pohlaví či sexuální orientaci. Ani odborná veřejnost po mém soudu není výjimkou. Zvláště zarážející je to u médií, která si jinak libují v krvavých příbězích, a těch je pronásledování pro víru plné. Teprve když člověk na konkrétním jednání vysvětlí rozsah tohoto problému, tak se dočká příznivější odezvy.

Nyní můžeme říct, že Červená středa je úspěšný projekt i zde v ČR, navíc je mezinábožensky rozkročená, zapojují se do ní katolíci, protestanti a židé.

Jak jste spokojen se spoluprací v rámci této aktivity?

Jsem rád, že se tato aktivita uchytila, ale do nějakého masového a spontánního přijetí Červené středy většinovou společností máme ještě daleko. Nutno ale alespoň ocenit, že tento projekt je jedním z těch, kde probíhá ryzí nepředpojatá ekumenická a mezináboženská spolupráce, takže to má i tento pozitivní a sjednocující důsledek.

církev.cz

Svatý Otec: Potrat je víc než problém, je to vražda

Foto: Zuzana Kostkova / Člověk a Víra

Potrat je více než problém, je to vražda. Kdo podstupuje nebo koná potrat, vraždí, o tom není pochyb. Vezměte do ruky jakoukoli učebnici embryologie pro studenty medicíny. Třetí týden od početí

už jsou utvořeny všechny orgány, všechny, také DNA...je to lidský život. A tento lidský život je třeba ctít, to je přeci jasná zásada! Toho, kdo to nemůže pochopit, bych se zeptal: Je správné zabít lidský život, aby se tak vyřešil nějaký problém? Je správné najmout si nájemného vraha k usmrcení lidského života? Vědecky se jedná o lidský život. Je správné odstranit jej, aby se problém vyřešil? Z toho důvodu je církev v této otázce tolik tvrdá, protože kdyby něco takového akceptovala, znamenalo by, že se smiřuje s každodenní vraždou. Hlava jednoho státu mi řekla, že demografický propad začal v letech, kdy byl schválen potratový zákon, na jehož základě bylo provedeno šest milionů potratů, což vedlo k poklesu porodnosti v oné zemi. Nyní přejdeme k onomu člověku, který stojí mimo společenství a nemůže přistoupit k přijímání. Toto není trest, sto-

jí mimo. Problém ovšem není teologický, nýbrž pastorační. Spočívá v tom, jak my, biskupové, s tímto principem pastoračně nakládáme. Když se podíváme na dějiny církve, všimneme si, že pokaždé, když biskupové s tímto problémem nakládali nikoli jako pastýři, politicky se vyhrožovali. Když církev nepastoračně brání nějaký princip, hájí politické zájmy, stačí se podívat do historie. Co má dělat pastýř? Být pastýřem, neodsuzovat. Být pastýřem, protože je pastýřem také onoho exkomunikovaného člověka. Pastýřem, který má Boží styl, spočívající v blízkosti, soucitu a laskavosti. O tom vypráví celá Bible. Pokud (pastýř) opustí církevní pastorační stávkou se z něj politik, a to je patrné na všech nepastoračních soudech církve...

Vatican News
redakčně kráceno

HLEDÁNÍ MOUDROSTI. POUČÍME SE NĚKDY?

Schopnosti lidstva jsou nesmírné a zároveň matoucí. Dokážeme dolovat stříbro, objevovat skrytá ložiska zlata a čistit obojí. Získáváme ze země železo a z měděné rudy tavíme měď. Jsme schopni rozptýlit tmou a zkoumáme do nejzazšího koutu vše, co se nachází v nejhlubší temnotě.

Umíme hloubit šachty v údolích i otvírat okna do vesmíru, daleko od domova, do míst, kde to cestovatelé ještě neznají. Naši badatelé, stroje a mistři obchodu beze strachu pronikají do hlubin strmých roklí, ať už nad námi, nebo pod námi.

Tady na zemi pěstujeme obilí pro náš denní chléb, ale pod povrchem je žhnoucí oheň. Samotné kameny v sobě ukrývají safíry a zlatý prach. Dravý pták tam nezná stezku, oko luňáka ji nezahledne, šelmy po ní nešlapou, dokonce ani lev ne.

Jedině člověk vztahuje ruku po křemenu a od základů převrací hory. Razi ve skalách tunely a jeho oči vidí kdejaký skvost. Přehrazuje řeky a všechno skryté vynáší na světlo.

Avšak kde najdeme moudrost? Kde

nalezneme rozumnost?

Neznáme cestu k moudrosti. Zdá se, že v zemi živých není k nalezení. Když prohledáme hlubinu, odpoví: „Ve mně není,“ a moře řekne přesně totéž.

Moudrost nelze koupit za zlato, stříbro nevyvází její hodnotu. Nemůže být zaplácena vzácným karneolem ani safírem. Zlato se jí nevyrovná ani se nedá směnit za drahokamy, natož za korál či křišťál; moudrost má větší cenu než perly. Nedá se srovnat s nejdražším topasem, nevyvází ji ani nejvzácnější drahokamy zasazené do zlata.

Jak tedy dosáhneme moudrosti? A kde přebývá rozumnost? Je skryta před očima všeho živého, zahalena před bystrými zraky nebeského ptactva. Ani smrt a ďábel nemohou říct víc než: „Pouze jsme zaslechli pověst o ní.“

Jedině Bůh rozumí cestě moudrosti; zná její místo. Jen on dohlédne do končin země a vidí vše, co je pod nebem. Když větru udělil prudkost a vodu odměřil svou vlastní mírou, když dešti stanovil hranici a cestu hromobití, hned tehdy ji viděl a vy-

právěl o ní, upevnil ji a vynesl ji na světlo.

A vyhlásil nám: „Hle, bázeň před Hospodinem, to je moudrost a vystříhat se zlého je rozumnost.“

Takto jsem parafrázoval 28. kapitulu starozákonní knihy Jób, napsané zhruba před dvěma tisíci pěti sty lety. Je ohromující, jak málo se od té doby, pokud jde o moudrost, změnilo – s výjimkou těch, kdo uznávají Boží slovo a moudrost, našeho Pána a Spasitele Ježíše Krista.

Jeff Mirus
Catholic Culture

Přeložila Alena Švecová

Dr. Jeffrey Mirus
spoluzakladatel Christendom College
a zakladatel Trinity Communications
a CatholicCulture.org

NECHTE DĚTI PŘICHÁZET KE MNĚ

3. října 2021 – 27. neděle v mezidobí – Mk 10,2–16

Beda Ctihodný

Všimněme si rozdílného smýšlení zástupu a farizeů. Zástupy se sešly, aby je učil a uzdravoval tamější nemocné, jak říká Matouš. Farizeové však přicházejí, aby oklamali Spasitele pokoušením.

Jestliže nebudete mít takovou čistotu srdce a v sobě tutěž nevinnost, nebudete moci vejít do nebeského království. Dostáváme příkaz přijmout Boží království, tedy nauku evangelia, jako dítě. Dítě, které se učí, neprotiřečí svým učitelům a nehledá důvody nebo slova, aby odporovalo, věrně přijímá, co učí, s bázní poslouchá. A tak i my máme jednoduše poslouchat a bez jakéhokoliv protiřečení přijímat slovo Pána.

Jan Zlatoústý

Na otázku, zda smí, neodpovídá hned, že nesmí. Rozhodl se nejprve odpovědět výrokem ze Zákona, aby sami řekli, co měl říci on.

Proto říká: „pro tvrdost vašich srdcí“. Když je duše očistěná od tužeb a hněvu, je možné snášet i tu nejhorší ženu. Když se však v duši rozhoří vášně, v nenáviděném manželství přijde celá série zla. Osvobodil od obvinění Mojžíše, který dal

Anthonis van Dyck: Nechte děti přicházet ke mně (cca 1618–1620)

Zákon a vše poslal k jejich zodpovědnosti. Tato slova však byla tvrdá, proto hned obrací řeč na prastarý zákon a říká: od počátku je Bůh stvořil jako muže a ženu.

Duše dítěte je prosta všech vášní.

A tak to, co mají děti přirozeně dané, my se musíme učit získávat vůlí.

přeloženo, zpracováno a redakčně upraveno podle www.catena aurea.sk

Z nabídky nakladatelství a knihkupectví PAULÍNKY

NAKLADATELSTVÍ PAULÍNKY • Jungmannovo nám. 18, 110 00 Praha 1, tel.: 224 818 757, on-line knihkupectví: www.paulinky.cz, objednavky@paulinky.cz

Mirjana Soldo: Mariino srdce zvítězí

Mirjana Soldo na prázdniny jezdila za příbuznými do zapadlé horské vesnice Medžugorje. Bylo jí teprve šestnáct, když spolu s pěti dalšími dětmi spatřila tajemnou Paní (Gospu): ta je pak začala duchovně formovat a prostřednictvím svých poselství oslovovat i věřící.

Brož., 376 s., cena 359 Kč

Velký diář na rok 2022 s liturgickým kalendářem

Diář formátu A5 v pevné vazbě. Ke každému dni je uveden církevní a občanský svátek, odkaz na denní modlitbu církve, na liturgické texty...

Váz., 392 s., cena 219 Kč

K 80. NAROZENINÁM DOC. PETRA PITHARTA: REMINISCENCE S PŘESAHEM DO SOUČASNOSTI

Inspirován střední Evropou R. Scruton v předmluvě k 2. vydání své práce o konzervativním krédu napsal: „Od té doby, co byla kniha napsaná, došlo ke dvěma závažným událostem, jež naladily veřejnost vstřícně k hodnotám v ní doporučených. Za prvé v Polsku došlo k první revoluci dělnické třídy v dějinách. Byla to revoluce proti socialismu, proti plánovanému hospodářství, proti ateismu, proti propagandě a vládě jedné strany; revoluce ve jménu vlastenectví, oživené tradice a znovuobjevených dějin, ve prospěch soukromého vlastnictví, autonomních institucí, náboženských principů, nezávislosti soudnictví a zákonnosti.“ Druhým důvodem byla pro autora obranná válka o vzdálené skalnaté Falklandy, která neměla pro vládu M. Thatcherové jinou příčinu než zodpovědnost a loajalitu k napadenému britskému území a britským občanům, kteří tam žili (díky vítězství později neslavně skončil autoritářský režim v Argentině).

Zásluhou kvalitního překladu *Smyslu konservatismu* a dalšího Scrutonova díla, *Slovníku politického myšlení* z roku 1982, (který akcentoval spíše právní aspekty výkladu), bylo počátkem devadesátých let naše intelektuální prostředí aspoň z malé části připraveno hlouběji analyzovat poválečný vývoj v západní Evropě. Tvořivé a svědomité užití českého jazyka citlivě rozšířilo dosavadní nedostatečný pojmový aparát a dovolilo zpřístupnit výklad zahraničních ideových proudů. Vydáním obou děl se široké veřejnosti (spolu s dalšími publikacemi jako byla např. práce amerického myslitele R. Nisbeta „*Konzervatismus: sen a realita*, kterou rovněž výborně přeložil J. Pilucha), konečně otevřela cesta k objevení přínosu klasiků politicko-filosofické reflexe jako byl E. Burke (1729–1797) v Británii nebo A. de Tocqueville (1805–1859) ve Francii. Stejně tomu tak bylo v případě

Petr Pithart. Foto: Tomas Jezek / Člověk a Vira

politicko-ekonomické reflexe nových globalizačních procesů, se kterými jsme tehdy neměli hlouběji zažitou zkušenost. Z mého hlediska šlo o dobu vpravdě přelomovou – podklad pro krátkou ale velmi užitečnou epizodu ve veřejném životě a pro třináct let trvající dvousemestrální výuku konservatismu a liberalismu na Institutu politických studií (Fakulta společenských věd Univerzity Karlovy) bylo možné vytvořit s patričním předstihem. Podobně v Brně a Bratislavě se dařilo rozvíjet staronové křesťansko-demokratické myšlení a hlavně obnovit tradici nezávislých vydavatelských a publicistických činností.

V časopise *Střední Evropa* (vznikl za podpory britské Vzdělávací nadace Jana Husa v polovině 80. let), který přinášel výsledky některých aktuálních diskusí u nás a v dalších zemích Evropy, byla např. v červnu 1997 uveřejněna rok stará úvaha anglického publicisty K. Minogua „*Má státní suverenity budoucnost?*“ Tam varoval před zavádějící utilitární raciona-

litou tvrdící, že „vstupujeme do nového světa vzájemné závislosti, v němž hranice jsou prostupné a staré hodnoty již neplatí... (kde) prý musíme vytvořit ‚společnou‘ suverenitu“. V říjnu 1998 uveřejnil šéfredaktor *Střední Evropy*, také již zemřelý doc R. Kučera, další sérii článků o globalizaci, kde vzbudila pozornost úvaha francouzského analytika J. M. Guéhenna „*Mezinárodní situace po studené válce*“. Guéhenne v závěru svého výkladu, původně předneseného ve Varšavě, zdrženlivě připustil možnost i špatných cest po nichž by se vývoj ve světě mohl ubírat: „...je velmi nepravděpodobné, že by mohlo dojít k naplnění různých předpokladů, které by znemožnily zavedení vyhovující rovnováhy mezi potřebou globální vůdčí role a legitimními touhami zachovat si možnosti řízení lokálních záležitostí vlastními silami. Mezi ně patří na příklad to, že by se vláda Spojených států konstruktivním způsobem nezapojila do světových záležitostí (její propojení se zbytkem světa by probíhalo pouze

přes soukromé firmy) v tom smyslu, že by nepokračovala ve vztazích s Evropou a přestala je prohlubovat, že by provedla taková rozhodnutí, která by byla překážkou pro zavedení multilaterismu, že by Evropská unie nebyla schopna uvést v soulad demokratické principy a vzájemnou závislost a nestala se užitečným partnerem Spojených států, že by Čína neuskutečnila přechod k dosud nevyzkoušené formě demokracie a že by její integrace do globálního řádu nebyla úspěšná, že by Rusko nebylo schopno zavést post-imperiální režim, který zorganizuje a provede skutečnou decentralizaci mocenských struktur, aniž by při tom došlo ke zničení politických institucí, že by na Blízkém východě nenastalo nahrazení selhávajícího principu národního státu novým druhem fundamentalismu, že by nebyla úspěšně prováděna politika nešíření zbraní hromadného ničení...“ Čtenář nechtě sám zváží do jaké míry se většina uvedených nepravděpodobností stává či již stala realitou. V každém případě se autor tehdy domníval, že možná stojíme na prahu nového paradigmatu vedení politiky, kdy stabilita mezinárodního řádu bude záviset na jeho postnárodní povaze.

V dnešních dramatických dnech první fáze velké pandemie a začátků vážných celosvětových potíží a proměn se ukazuje, že znalost dějinného vývoje různých zemí a způsobu vnímání či zpracování rychle se vyvíjejících vědeckých či mocenských postupů vždy byla a je nezbytná a že jednostranná technokratická a byrokratická logistika (policejně-vojenské postupy jakkoli dočasně legitimní v tuto chvíli ponechávám stranou) nebude v dnešní Evropě i jinde vnímána jako postačující.

Zjednodušeně řečeno: způsob vládnutí je v dnešním globalizovaném světě obvykle určován buď na základě ideologických postulátů nebo se pokouší vycházet z bezprostřední životní praxe a respektu pro stvořený řád přírody a organického růstu základních institucí, které jsou v souladu s lidskou přirozeností. Obrovské civilizační rozdíly mezi kontinenty a uvnitř jich samotných jsou dány povahou velkých, hodnotově určujících náboženství. Proto vždy byla v centru

pozornosti problémů společenské soudržnosti role zprostředkujících institucí, především rodiny, vzdělávání a církví. To znamená proces předávání kulturního dědictví z generace na generaci. Jinými slovy: v jádru úsilí každé civilizované společnosti vždy šlo a půjde o podstatu a povahu formování zodpovědného lidství každého nového pokolení.

Násilné potlačování křesťanství, kdysi základního prvku společenského a politického řádu v Evropě, našlo u nás překvapivě rozsáhlé odmítnutí v roce 1988 v podobě petiční akce iniciované na Moravě prostým věřícím Augustinem Navrátilem. Jeho iniciativu sice podpořilo téměř půl milionu spoluobčanů ale to jeho internaci na psychiatrii nezabránilo. V sousedním Německu a Rakousku debaty o vztahu státu, společnosti a církví byly v celém poválečném období běžné a měly vždy vysokou úroveň. Jejich vliv byl zřejmý v celé střední Evropě – nicméně ekonomicky úspěšný liberalismus se na zajištění potřeby péče o duchovní vývoj a morálku občanů nikdy příliš neorientoval. Konzumnost a hédonismus převážily a byly v přímé úměře s vyprazdňováním kostelů – era sekularizace se zdála být dovršena.

U nás po desítky let patřil mezi významné křesťanské myslitele a autory (spolu s evangelickým knězem J. Trojanem a filosofem Z. Hejdánkem) nedávno zemřelý bývalý politický vězeň a katolík JUDr. Josef Plocek, široké veřejnosti bohužel téměř neznám. V časopise *Střední Evropa* (č. 101/2000) uveřejnil rozsáhlejší glosu o knize E. W. Bockenfordeho *Staat-Gesellschaft-Kirche*. Německý autor konstatoval stále slabší návaznost evropských států na vlastní duchovní a duševní základ, ztrátu prvků religiozity a mravnosti, která z veřejného života a politiky místy téměř vymizela. Zdůrazňoval, že sekulární státy nemohou existovat bez integrující, legitimizující a kritické činnosti církví, které jediné mohou prostředkovat pravdu o transcendentální povaze stvořeného řádu světa a stavu lidské duše.

JUDr. Plocek svou věrností křesťanským principům obětoval třináct let života v uranových dolech. Proto stačí uvést stručnou poznámku, kterou na zá-

věr interpretace výše uvedeného díla připojil: „...vidíme, že poslání církví v sekularizovaném světě je daleko širšího rázu, než se běžně soudí. Je proto nutné, aby si církve a věřící uvědomili ty funkce ve státě a společnosti, které jim náleží a bez nichž se stát a společnost nemohou obejít, aby se však také státu a společnosti dalo na vědomí, čím jim církve mohou přispět a posloužit a čím také k obecné blahu přispívají.“

V současnosti je více než jindy zřejmé, že bez ochoty politiků a různých skupin horlivých ateistů chovat se tolerantně vůči prostoru, kde jsou kultivovány schopnosti oddělovat dobro a zlo cestou duchovního a morálního růstu každého jedince, nelze očekávat loajalitu občanů k státním institucím, hodnotám lidské důstojnosti a spravedlnosti. Dvojí zátěž daná zkušenostmi s nacistickým a komunistickým státem spolu s výstřelky neoliberálního individualismu byla pro mnohé naše občany až k neunesení obtížná. Příliš mnoho jich zaplatilo zdravím, ztraceným časem produktivních let v dospělosti či přímo životem samotným. Je naší lidskou a občanskou povinností nezměrné utrpení našich předků a stále častěji na věčnost odcházejících pamětníků a zastánců lidských a občanských práv zhodnotit požadavkům doby odpovídajícím poznáním a činy. Civilizovaná lidská společnost je bez duchovně morálních ctností nemožná stejně jako neexistuje svoboda bez úcty k osvědčeným tradicím soužití, víře a především k nadosobním formám fungování společnosti.

Alena Hromádková

Text k 80. narozeninám doc. Petra Pitharta (*Demokracie a občanské ctnosti: K životnímu jubileu Petra Pitharta*, vyd. Academia 2021) redakčně kráceno

Ing. Alena Hromádková
vysokoškolská pedagožka, publicistka

KONZERVATISMUS SÁM PROTI SOBĚ

Stojíme před otázkou, zda je kulturní konzervatismus slučitelný s ekonomickým liberalismem, politickou filozofií kapitalismu.

Vzhledem k tomu, že odpověď bude záviset především na tom, co chápeme pod pojmem kulturní konzervatismus, navrhuji začít nikoli jeho abstraktní definicí, nýbrž analýzou toho, jak konzervativní hodnoty vstupují do nynějšího sporu o interrupce, což je nejlepší příklad kulturního konfliktu, který polarizuje americkou společnost.

Studie Kristin Lukerové o sporu o interrupce ukazuje, že nepramení z abstraktních spekulací o právech nenarozených, nýbrž z protichůdných názorů na život, konkrétněji z protichůdných pohledů na budoucnost. „Myslím, že je pošetilé, aby si lidé dělali starosti o budoucnost,“ prohlašuje aktivista z řad odpůrců interrupcí. „Budoucnost se o sebe postará.“ Jiná žena aktivní v hnutí pro život říká, že „v životě se nedá všechno naplánovat“. Pro zastánce práva na potrat však „kvalita života“ závisí na plánovaném rodičovství a dalších formách racionálního plánování budoucnosti. Z jejich pohledu je nezodpovědné přivádět děti na svět, když jim nelze v plném rozsahu poskytnout materiální a kulturní výhody, nezbytné pro úspěšnou soutěž. Je nespravedlivé zatížit děti v honbě za úspěchem hendikepy, jako jsou vrozené vady, chudoba či nedostatek rodičovské lásky. Těhotenství nezletilých je pro obhájce legalizovaných interrupcí nepřijatelné nikoli proto, že by něco namítali proti předmanželskému sexu, nýbrž proto, že adolescenti nejsou podle jejich názoru schopni poskytnout svým potomkům výhody, které si zaslouží.

Odpůrcům interrupcí se však tato starost o „kvalitu života“ jeví jako rozhodnutí podříditi etické a emocionální zájmy zájmům ekonomickým. Jsou přesvědčeni, že víc než ekonomické výhody děti potřebují etické vedení. Mateřství je v jejich očích „obrovský úkol“ nikoli proto, že obnáší dlouhodobé finanční plánování, nýbrž proto, že matka je „v maxi-

Foto: Aditya Romansa / Unsplash

mální možné míře zodpovědná za jejich výchovu a vyučování... v tom, co pokládá za správné – že je bude seznamovat s morálními hodnotami, povinnostmi a právy.“ Ženy, které nesouhlasí s interrupcemi, nejsou přesvědčeny o tom, že finanční zajištění je nutno chápat jako nezbytný předpoklad mateřství.

„Hodnoty a názory zastánců legalizace potratů se od hodnot a názorů odpůrců potratů diametrálně liší,“ píše Lukerová. Aktivisté z hnutí pro život pokládají mateřství za náročné povolání a nelibě nesou feministické pohrdání prací v domácnosti a mateřstvím. Souhlasí s tím, že by ženy měly na pracovním trhu dostávat za stejnou práci stejný plat, ale odmítají, že by neplacená práce v rodině byla degradující a utlačovatelská. Jak to vyjádřila jedna z nich, „na celé té potratové mentalitě [je] znepokojuje představa, že rodinné povinnosti – výchova dětí, řízení domácnosti, láskyplná péče o manžela – ženy nějakým způsobem degradují“. Výmluvu, že „mezi muži a ženami nejsou žádné významné rozdíly“, považují za zcela nepřesvědčivou. Ženy a muži byli podle nich „stvořeni odlišně a... mají se

navzájem doplňovat“. Feministky z horní střední třídy naproti tomu chápou víru v biologicky dané rozdíly mezi pohlavími jako ideologický základ útisku žen.

Jejich nesouhlas s biologickým pohledem na lidskou přirozenost sahá ještě dál než k tvrzení, že slouží k tomu, aby ženy zbavoval jejich práv. Jejich trvání na tom, že by ženy měly převzít „vládu nad svým tělem“, vykazuje netrpělivost s biologickými omezeními všeho druhu, spolu s názorem, že moderní technologie od nich lidstvo osvobozují a poprvé umožňují zařídit celému lidstvu lepší život. Zastánci legalizace potratů vítají lékařské postupy, které umožňují zjistit už v děloze vrozené vady, a nemohou pochopit, proč by si někdo vědomě přál přivést na svět „poškozené“ nebo vlastně „nechtěné“ dítě. V jejich očích by bylo možné již samotnou neochotu poskytnout takovým dětem „právo nenarodit se“ považovat za důkaz nezpůsobilosti k rodičovství.

Podle obhájců práva na život vede takovéto uvažování logicky k neomezenému genetickému inženýrství, arogantnímu převzetí pravomoci dělat paušální soudy ohledně „kvality života“ a k ochotě

Foto: Martina Rehorova / Člověk a Víra

odsouvat nejen „vadný“ plod, nýbrž celé kategorie postižených či nadbytečných jedinců do kategorie nepohodlných osob. Aktivistka z hnutí pro život, jejíž novorozená dcera zemřela na plicní chorobu, protestuje proti „myšlence, že život mého miminka by v očích spousty lidí neměl valný význam... Žila jen dvacet sedm dní, což není dlouho, ale ať už žijeme devadesát devět let, dvě hodiny, nebo dvacet sedm dní, být člověkem znamená být člověkem a ve skutečnosti nechápeme, co všechno to obnáší.“

Snad právě myšlenka, že „ve skutečnosti nechápeme“, co znamená být člověkem, rozděluje obě strany debaty o interrupcích nejvíc. Pro liberály se takové přiznání rovná zradě nejen práv žen, nýbrž celého moderního projektu: vítězství nezbytnosti a nahrazení lidské volby slepým působením přírody. Slepá víra ve schopnost racionální inteligence vyřešit záhady lidské existence, v konečném důsledku tajemství samotného stvoření, spojuje zdánlivě protichůdné pozice zastávané liberály – že interrupce je „etické soukromé rozhodnutí“ a sex je transakce mezi „plnoletými dospělými“, ale že si stát může vyhradit právo povolovat těhotenství nebo se dokonce pustit do dalekosáhlých programů eugenického inženýrství.

Nesnadná koexistence etického individualismu a lékařského kolektivismu

vyrůstá z oddělení sexu od plození, čímž se sex stává záležitostí soukromé volby, zatímco zůstává otevřená možnost, že by plození a výchova dětí byly podrobeny přísné veřejné kontrole. Námítka, že sex a plození nelze oddělovat bez ztráty pohledu na tajemství obklopující obojí, připadá liberálům jako teologické tmářství nejhoršího druhu. Pro odpůrce interrupcí naproti tomu platí, že „Bůh je tvůrcem života a... sexuální aktivita by tomu měla být otevřená... Antikoncepční mentalita popírá jeho vůli: „Je to moje, ne tvoje vůle.““

Kdyby se debata o interrupcích omezovala jen na otázku, kdy se embryo stává člověkem, bylo by těžké pochopit, proč vyvolává tak vášnivé emoce nebo proč se stává předmětem politické pozornosti, zdánlivě neúměrné její vlastní důležitosti. Interrupce však není jen zdravotní záležitost či ženská otázka, která se stala středem širší polemiky ohledně feminismu. Je to především třídní otázka.

Kultura nižší střední třídy je nyní stejně jako v minulosti uspořádána kolem rodiny, církve a sousedství. Kontinuity společenství si cení víc než individuálního vzestupu, solidarity víc než sociální mobility. Běžné ideály úspěšnosti hrají v životě nižší střední třídy méně důležitou roli než zachování existujících způsobů. Rodiče chtějí, aby se jejich děti prosadily, ale také chtějí, aby z nich byli

dobří lidé: aby si vážily starších, odolávaly pokušení lhát a podvádět, ochotně na sebe braly zodpovědnost, která se pojí s jejich údělem, a statečně snášely těžkosti. Touha „zachovat svůj způsob života“, jak píše E. E. LeMasters v jedné studii o stavebních dělnících, má přednost před touhou šplhat po společenském žebříčku. „Jestli můj syn bude chtít nosit celý život zpropadenou kravatu a klanět se nějakému šéfovi, je to jeho právo, ale přisámbyh by měl mít taky právo, pokud se mu zlíbí, poctivě si vydělávat na živobytí vlastníma rukama.“

Sociologové pozorují, obvykle s náznakem nesouhlasu, že pracující lidé jako by neměli ambice. Podle Lloyda Warnera ženy v domácnosti z dělnické třídy udávají dominantní tón kulturního konzervatismu. Drží se „neměnného“ a „konvenčního“ morálního kodexu a zřídka se odváží „zkusit něco nového“. Návrhy, které se jeví jako „odklon od obvyklých způsobů“, se setkávají s autoritativním odsouzením. Tyto ženy v domácnosti jasně projevují „pevné odhodlání dobře vykonávat své úkoly“ a čerpají „hluboké uspokojení z plnění svých povinností vůči své rodině a přátelům“, ale o dlouhodobé cíle se nezajímají. „Jejich naděje se v zásadě soustředí kolem toho, že jejich stávající rutina bude trvat dál a nebude ji nic narušovat – chtějí pokračovat jako dosud, ale zároveň mění své okolnosti k lepšímu a získávají víc svobody.“

Anthony Lukas ve své pozoruhodně nestranné zprávě o bojích na bostonských školách v polovině sedmdesátých let poukazuje na totéž. Porovnává „charlestownskou etiku protloukání se“ s „americkým imperativem prosadit se“. Lidé z Charlestownu, kteří zůstali sami poté, co se jejich ambicióznější sousedé přestěhovali do předměstských čtvrtí, se zrekli „příležitosti, vzestupu, dobrodružství“ ve prospěch „společenství, solidarity a kamarádství“.

Pozorovatelé z horní střední třídy nemohou skrýt své pohrdání tím, co vnímají jako maloburžoazní fatalismus. Esej, která se snaží vysvětlit „Nedostatečné využívání zdravotnické služby manuálními pracovníky“ uvádí, že společenské třídy v Americe se liší protichůdným chápáním těla. „Je to, jako by úřednická třída

chápala tělo jako stroj, který se má udržovat v dokonale funkčním stavu, ať už protetickými pomůckami, rehabilitací, plastickými operacemi nebo trvalou léčbou, zatímco podle manuálně pracujících skupin má tělo omezenou dobu použitelnosti: v mládí se z něj má člověk těšit a pak s ním trpět a stoicky snášet stáří a zchátralost.“ Dalo by se předpokládat, že realismus dělnické třídy bude z morálního hlediska vhodnější než představa vyšší střední třídy o těle jako stroji, který vyžaduje „neustálou péči“. Autoři tohoto článku však docházejí k opačnému závěru. Tvrdí, že stoické přijímání tělesného úpadku vypovídá o „narušeném sebehodnocení“.

Analýza nedávných kulturních střetů potvrzuje závěr, k němuž vedlo vystavení se konzervativním tradicím politického a společenského uvažování, že podstata kulturního konzervatismu spočívá v určité úctě k mezím. Ústředním konzervativním poznáním je, že lidskou svobodu omezují přirozené podmínky lidského života, břímě dějin, omylnost lidského úsudku a zvrácenost lidské vůle. Konzervativci bývají často obviňováni z přehnané úcty k dějinám, ale neupoutává je ani tolik morální nadřazenost minulosti, jako spíš její nevyhnutelnost. To, jací jsme, jsme z velké části zdědili, v podobě pohlaví, genetické výbavy, zvyklostí, dispozic – včetně všeobecného sklonu chovat tato omezení naší svobody v nelibosti a snít o jejich odstranění. To, čemu se v dávné době říkalo prvotní hřích, se týkalo nejvíce znepokojivého aspektu našeho přirozeného dědictví – naší přirozené neschopnosti kultivovaně se podvolit našemu podřízenému postavení v celkovém plánu.

Není pochyb o tom, že konzervativci až příliš rychle zaměňují podřízenost přirozeným omezením lidské svobody za podřízenost vůči ustanovené politické autoritě. Existující rozložení politické moci nenařídila příroda, natož nebe; avšak nevyplývá z toho, že když naše instituce mohou být upravovány aktem kolektivní vůle, můžeme se stát po libosti čímkoli nebo dokonce že můžeme měnit politické podmínky své existence, aniž bychom za to museli zaplatit. Hodnota konzervatismu spočívá v pochopení,

Foto: Evangelos Mpikakis / Unsplash

že ti, kdo se snaží uniknout minulosti, ztrácejí veškerou naději na to, že se s ní vyrovnají, a vystavují se nečekanému návratu toho, co bylo potlačováno: že nikdy nemůžeme úplně překonat svoje počátky, a že tedy svoboda začíná uznáním omezení, v nichž musí fungovat.

Konzervatismus není ve svých závěrech nutně autoritářský a hierarchický. Pokud jsou konzervativci nedostatečně kritičtí vůči existujícím institucím a tradicím, z nichž vycházejí, je to tím, že jim jejich chápání lidské omylnosti dává vidět potřebu struktur, jež usměrňují vzpurné srdce a zároveň poskytují morální oporu uprostřed životních nejistot a zklamání. Totéž uznání lidské slabosti a vzpoury má rovnostářské důsledky, které mohou odporovat tendenci ztotožňovat společenský řád s hierarchií.

Další vyvažující tendencí v konzervativním myšlení je upřednostňování místní autority oproti autoritě centralizované. Právě proto, že konzervativci chápou, jak snadno podléháme pokušení, a nejvíc pokušení moci, snaží se dohlížet na to, aby byla moc rozložena v co největší šíři. Smysl pro omezení se dále projevuje v konzervativním názoru, že milujeme a ctíme konkrétní jednotlivce, nikoli lidstvo jako celek a že svůdný příslib všeobecného bratrství je pouhou náhražkou místních společenství, kde nositelé moci bezprostředně skládají úcty svým bližním.

Pokud je konzervatismus chápán jako zahrnující úctu k mezím, je jasně neslučitelný s moderním kapitalismem a liberální ideologií neomezeného hospodářského růstu. Ekonomický liberalismus historicky vychází z přesvědčení, že neukojitelné choutky člověka, odsuzované dříve jako zdroj společenské nestability a osobního neštěstí, mohou pohánět ekonomickou mašinerii – tak jako neukojitelná zvědavost pohání vědecké bádání – a zajistit tak nekonečný růst produktivních sil. Samočinně vznikající rostoucí očekávání, nově získávané potřeby a záliby a nová měřítka osobního pohodlí vytvořily podle zakladatelů politické ekonomie v osmnáctém století společnost schopnou nekonečného rozmachu. Jejich rozchod se staršími způsoby myšlení spočíval v tvrzení, že by se na lidské potřeby nemělo pohlížet jako na přirozené, nýbrž jako na historické, a tudíž neukojitelné. Se zvyšováním materiálního pohodlí se zvyšovala i jeho měřítka a do kategorie nezbytností začaly spadat i položky považované dříve za luxus. Závist, pýcha a ctižádost přiměly lidské bytosti chtít víc, než potřebovaly, ale tyto „soukromé neřesti“ se staly „neřestmi veřejnými“, protože stimulovaly pracovitost a vynalézavost. Šetrnost a sebezapření naopak znamenaly ekonomickou stagnaci. „Nevinnost a poctivost,“ psal Bernard Mandeville, „už nacházíme jen

Foto: © Anicka Vrhelova / Člověk a Víra

mezi nevzdělanými, chudými hloupými venkovany.“ „Rozkoše přepychu a zisk z obchodování“ podle Davida Huma „pozvedly lidi z jejich nečinnosti“ a vedly k „dalšímu zlepšování v každé oblasti domácího i zahraničního obchodu.“ Hume i Adam Smith tvrdili, že rostoucí touha po materiálním pohodlí, republikánskými kritiky obchodu mylně chápaná jako známka úpadku a hrozícího společenského kolapsu, vytváří nová pracovní místa, nové bohatství a neustále rostoucí míru produktivity.

Smith neváhal upozorňovat na mravně problematické rysy tohoto nového uspořádání. Díky tomu, jak si byl jistý tím, že mámvivá vyhlídka všeobecné hojnosti smete veškeré přetrvávající námitky vůči jeho etickým důsledkům, si mohl dovolit uznat, že liberální kapitalismus je poháněn ctižádostí, marnivostí, hrabivostí a morálně nemístným ohledem na „potěšení z marnivého a prázdného vyznamenávání velikosti“. V „zemlednosti nemocí a únavě stáří“ se podle Smithe jeví bezvýznamnost světských statků v pravém světle, protože majetek ani krása a užitečnost, tak hojně obdivované u „veškeré tvorby umění“, nevykazují schopnost přinášet uprostřed těžkostí opravdové štěstí. Člověk se však na tuto záležitost zřídkakdy dívá v tomto „abstraktním a filozofickém světle“ a „je dobře, že na nás příroda takto působí,“ napsal Smith v *Teorii mravních citů*, v pasáži, která poprvé odkazovala na „neviditelnou ruku“, jež vede lidi k hromadění bohatství, takže pak ve své honbě za myl-

ně přitažlivým, ale nakonec prázdným majetkem bezděčně slouží jako dobrodinci společnosti. „Právě tento klam vyvolává a udržuje v neustálém chodu příčinlivost lidstva.“

Filozofové blahobytu se sice „klamem“ v jádru jejich systému nenechali znepokojit, nicméně nemohli úplně potlačit jednu praktičtější výhradu, a sice že pro společenský řád založený na příslibu všeobecné hojnosti by mohlo být těžké ospravedlnit být jen minimální obětí, předpokládané ekonomikou, která se jinak řídí sama. Hume poukazoval na to, že by etika hojnosti mohla oslabit i poslední zbytky tendence odkládat uspokojení svých tužeb. Jak poznamenal, lidské bytosti „mají vždy velký sklon upřednostňovat nynější zájem před vzdáleným... Není pro ně snadné odolat pokušení výhody, kterou by mohli využít hned.“ Dokud bylo „požitku života málo“, tato podoba pokušení nepředstavovala pro společenský řád velkou hrozbu. Bylo však možno očekávat, že komerční společnosti umocní honbu za „frenetickými, prázdnými kratochvílemi“, přičemž „chtivost... získávání zboží a vlastnictví,“ varoval Hume, „je nenasatná, trvalá, všeobecná a pro společnost přímo ničivá.“

Naděje, že obchod učiní lidi „uvolněnými a družnými“, nikoli chamtivými a nenasatnými, se v devatenáctém století opírala z velké části o institucionalizaci odloženého uspokojování, údajně poskytovaného rodinou. Filantropové, humanitáři a reformátoři společnosti jedním

hlasem tvrdili, že revoluce narůstajících očekávání znamená vyšší úroveň rodinného života, nikoli holdování požitkářství, aktivované představami o přehnaně velkém osobním majetku, o bohatství bezbolestně získaném spekulacemi či podvodem, o hojnosti vína a žen. To, že komerční společnost podporuje takovéto cíle, je hodně trápilo a stoupenci uspořádanějšího hospodářského rozvoje připisovali rodině tak velikou důležitost jako protiváze tomuto přízemnímu snu o úspěchu, této nezkroutné touze po rychlém zbohatnutí. Domnívali se, že závazek podporovat manželku a děti usměrní majetnický individualismus a promění potenciálního gamblera, spekulanta, hejska či podvodníka ve svědomitého živatele. Strážci veřejného pořádku doufali, že spojení s rodinou bude spotřebu nejen stimulovat, ale také civilizovat. Jejich důvěru, že nová měřítká pohodlí nejen podpoří hospodářský rozmach, ale také vyrovnají třídní rozdíly, sblíží národy a dokonce odstraní války, nelze pochopit, pokud nebudeme pamatovat na to, že spočívala na domestikaci ctižádosti a touhy.

Z dlouhodobého hlediska byl tento pokus vyzdvihoval rodinu jako protiváhu chamtivosti samozřejmě odsouzen k nezdaru. Čím víc se kapitalismus stával synonymem okamžitého uspokojování a plánovaného zastarávání, tím neúspěšněji nahloďával základy rodinného života. Rostoucí rozvodovost, která byla již v poslední čtvrtině devatenáctého století zdrojem obav, jako by zrcadlila narůstající netrpělivost s omezeními, jež s sebou přinášely dlouhodobé povinnosti a závazky. Touha prosadit se začala zahrnovat právo na nový začátek, kdykoli se dřívější závazky staly příliš tíživými.

Hospodářský rozvoj oslabil ekonomické i morální základy „uspořádaného rodinného státu“, tolik oceňovaného liberály devatenáctého století. Rodinné podniky ustoupily korporacím, rodinné farmy – pomaleji a bolestněji – kolektivizovanému zemědělství, ovládanému nakonec týmiž bankovními domy, které zařídily posílení průmyslu. Rolnické vzpoury sedmdesátých, osmdesátých a devadesátých let 19. století představovaly první kolo dlouhého, předem pro-

Foto: Chris Briggs / Unsplash

hraného zápasu o záchranu rodinných hospodářství, dodnes uchovávaných v americké mytologii jako nutná podmínka dobré společnosti, ale v praxi podrobených ničivému cyklu mechanizace, zadluženosti a nadvýroby.

Neustálé nahlodávání soukromých institucí v kapitalismu poskytuje zcela jasný důkaz o jeho neslučitelnosti s címkoli, co si zaslouží označení kulturní konzervatismus. Ve prospěch instituce soukromého vlastnictví, jež učí ctnostem zodpovědnosti, řemeslné zručnosti a podřízené oddanosti skromným, leč nezbytným úkolům, by jistě bylo možné říci z konzervativního hlediska mnohé. Kapitalismus dvacátého století však soukromé vlastnictví nahradil korporátní formou vlastnictví, která žádou z těchto morálních a kulturních předností nepropůjčuje. Transformace řemeslníků, farmářů a dalších drobných vlastníků v osoby pracující za mzdu podkopává „tradiční hodnoty“, které se konzervativci snaží uchovat.

Stejný osud jako rodinné podniky a rodinné farmy utrpěla i „rodinná mzda“, poslední pokus ochránit nezávislost výrobních vrstev. Již není nepsa-

ným zákonem amerického kapitalismu, že se průmysl bude snažit zachovat mzdy na úrovni, jež umožňuje uživit rodinu z jednoho platu. V roce 1976 se plat, který stačil na uživení rodiny, vyplácel jen ve čtyřiceti procentech všech pracovních pozic. Tento trend zrcadlí mimo jiné radikální pokles využívání kvalifikace zaměstnanců, nahrazování odborné práce stroji a obrovský nárůst málo placených nekvalifikovaných pracovních míst, z nichž mnohá dnes samozřejmě zaplňují ženy. Odráží také triumf konzumní etiky, která americké muže povzbuzuje k tomu, aby sami sebe definovali nikoli jako živitele, nýbrž jako požitkáře, milence, znalce sexu a módy – zkrátka jako playboye, použijeme-li výmluvný výraz Hughha Hefnera. Myšlenka, že muž má povinnost zaopatřovat manželku a rodinu, je redaktorům časopisu Playboy stejně odporná jako militantním feministkám, které mají k odmítání „rodinných hodnot“ své vlastní důvody.

I v době, kdy praxe odpovídala teorii, byla rodinná mzda sama o sobě chabou náhražkou vlastnictví. Na počátku devatenáctého století panoval téměř všeobec-

ný souhlas v tom, že se demokracie musí opírat o co nejširší rozložení vlastnictví majetku. Vznik vrstvy pracujících za mzdu – mužů a žen s malou nadějí, že získají nějaký majetek – po občanské válce vyvolal vážné otázky ohledně budoucnosti demokracie.

I ti, kdo proti kapitalismu nic nenamítali, jako například E. L. Godkin (redaktor listů *Nation* a *New York Evening Post*), uznávali opodstatněnost odporu pracujících k „nádeničině“. „Přijímání mzdy“, upozorňoval Godkin v roce 1868, „...považuje svět za známku závislosti, společenské a morální podřadnosti.“ Kdo pracoval za mzdu, se stal „sluhou v starém smyslu slova – člověkem, který se vzdal určité části své společenské nezávislosti“. Námitky vůči námezdní práci, dodával Godkin, se „velmi podobaly těm, které lze vznášet vůči vyloučení velké části obyvatel z účasti na práci vlády... Dokud se pracující vrstvy nebudou svou hlavou i rukama podílet na každodenních průmyslových operacích, musíme naše společenské podmínky označovat jako nezdravé.“

Godkin, liberál devatenáctého století, jehož sociální instinkty byly naprosto konzervativní, neuhýbal, alespoň ze začátku, před logickými důsledky svého postoje. Jediným způsobem, jak v moderních podmínkách výroby uchovat morální výhody individuálního vlastnictví, podle něj byla určitá forma družstevního podniku. Jinak „musí vlastníci kapitálu a vlastníci práce tvořit dvě oddělené a odlišné třídy“, přičemž každá má svou vlastní patologii – jedna snobský a neopodstatněný pocit nadřazenosti a druhá servilní návyky závislosti.

Godkin se mýlil pouze ve svém předpokladu, že v plně rozvinutém systému kapitalistické výroby může družstevní podnik vzkvétat. Když farmáři, vystavení velikému tlaku, vytvářeli družstva, aby si udrželi půdu a vyhnuli se pachtu, banky jejich snahy mařily tím, že jim odmítaly poskytnout úvěr. Těžce zkoušení farmáři se zorganizovali jako Populistická strana a pak usilovali o úvěr od federální vlády. I tato iniciativa byla poražena, a to s pomocí konzervativců jako Godkin, kteří byli zděšeni myšlenkou, že by stát mohl legitimně zasahovat do zákonů nabídky

a poptávky, a pokládali to za první krok ke komunismu.

Jak se zdá, konzervativci nepochopili, že zákony nabídky a poptávky již předtím zrušila celá řada politických kroků, které na úkor všech ostatních zájmů diskriminovaly ve prospěch velkých korporací. Vládní politika nejen ve Spojených státech, ale i ve všech dalších zemích, kde se rozvíjel průmysl, subvencovala jednu formu spolupráce – korporace s obratem mnoha milionů dolarů –, zatímco ostatní odrazovala. Bez podpory od státu, která by byla mnohem radikálnější než cokoli, o čem byli konzervativci připraveni uvažovat, drobné soukromé vlastnictví ani jeho morální ekvivalent, družstevní podniky mezi malými výrobci a řemeslníky, prosperovat nemohly.

Většina konzervativců v této otázce ve skutečnosti nešla ani tak daleko jako Godkin. Nepřipouštěli potřebu spolupráce v žádné podobě. Samotné korporace vnímali, jako by to byli jedinci podléhající zákonu. Individualizovali i dělníky a odmítali uznat potřebu dělnické třídy nějak se organizovat. Drželi se mylné představy, že námezdní práce je jenom dočasný stav a že se každý dělník, bude-li odhodlán uspět, může snadno stát kapitalistou. Předstírání, že vlastnictví je stále otevřené pro každého, kdo projeví patřičnou ctizádost, konzervatismus podle vážných myslitelů diskreditovalo.

Herbert Croly, zakládající redaktor časopisu *New Republic* a svého druhu cechovní socialista, shrnul celou otázku vlastnictví velice jasně roku 1914, kdy zároveň vysvětlil, co je špatně na konzervativní odpovědi. V dřívější Americe měli „pionýrství či teritoriální demokraté“, jak je Croly nazýval, „plný příslib konečné ekonomické nezávislosti, která jim bude náležet jako absolutní vlastnictví“. Avšak soukromé „přivlastnění si veřejné sféry rychle proměnilo americký národ z vlastnické v nádenickou demokracii“ a vyvolala ústřední otázku, na niž moderní společnosti dosud nenašly odpověď: „Jak mohou lidé pracující za mzdu získat ta-

Foto: Trollinho / Unsplash

kovou míru ekonomické nezávislosti, se kterou mohli počítat pionýrství demokraté?“ Sociální programy – pojištění proti nezaměstnanosti, nemoci a stáří, opatření prosazující bezpečné a zdravé pracovní podmínky, minimální mzda – podle Crolyho představovaly přinejlepším jen velmi částečné řešení. Konzervativci namítali, že takové reformy jenom posílí „pocit závislosti“, a Croly přiznával, že tato kritika má „silné opodstatnění“. Řešení samotných konzervativců – „že jedinou nadějí pracujících za mzdu je stát se vlastníky určitého jmění“ – však bylo v takovém rozporu s celkovým směřováním moderního industrialismu, že bylo těžké o něm hovořit „trpělivě a zdvořile“. Tvrzení, že spojení a sebezapření dělníkům umožní stát se vlastníky, bylo zcela nepřesvědčivé. „K tomu, aby se z pracujících za mzdu stali svobodní lidé“, přičemž „nejdůležitějším úkolem moderního demokratického společenského uspořádání“ je udělat z nich svobodné lidi, je zapotřebí něco víc než výzvy k větší pracovitosti a menšímu utrácení.

To, že se většina konzervativců s takovými výzvami spokojila, ukazuje na míru intelektuálního úpadku konzervatismu dvacátého století. Úpadek levice se naproti tomu projevuje v jejím odmítání platnosti konzervativních námitek vůči sociálnímu státu. Jediná důsledná kritika „servilního státu“, jak ho označil Hilaire Belloc, pocházela od těch, kdo požadovali buď obnovu vlastnictví (spolu s drastic-

kými opatřeními nutnými k tomu, aby se zabránilo hromadění bohatství a majetku v rukou několika jedinců), nebo ekvivalent vlastnictví v podobě určitého druhu družstevní výroby. První řešení popisuje pozici populistů, jako byli Belloc a G. K. Chesterton; druhé prosazovali syndikalisté a cechovní socialisté, kteří v období bezprostředně před první světovou válkou nakrátko soupeřili se sociálními demokraty o vedení dělnického hnutí. Podle Georgese Sorela spočívala přednost syndikalismu oproti socialismu v tom, že uznával vlastnictví, jež socialisté zavrhovali jako zdroj „maloburžoazního“ provincialismu a kulturního zpátečnictví. Syndikalisté, nenadšení marxistickými výpady proti tuposti venkovského života, podle Sorela oceňovali „pocit těsné vazby, které u každého opravdu kvalifikovaného pracovníka vyvolávají výrobní síly, jež mu byly svěřeny“. Chovali v úctě „rolníkovu lásku k jeho poli, vinici, stodole, k jeho dobytku a včelám“.

To, že Sorel mluvil o tomto majetku jako o věcech „svěřených“ člověku, ukazuje, jak radikálně se lišil od marxistů, kteří sdíleli liberální pohled na přírodu jako na zdroj surovin, jež mají být proměňovány pro lidské potěšení. Lišil se však také od konzervativců, kteří se fixovali na samotné vlastnictví majetku a neviděli, že jeho hodnota spočívá pouze v povzbuzení, jež přináší pro řemeslnou zručnost, kterou by bylo možné povzbudit jinak. „Bez ctností zplozených určitým způsobem práce by veškeré ctnosti připisované majetku pozbyly významu.“ Práci nečiní zajímavou ani tak vlastnictví, jako spíš příležitost k tvořivosti a soběstačnosti, a v továrnách by bylo možné

Neustálé nahlodávání soukromých institucí v kapitalismu poskytuje zcela jasný důkaz o jeho neslučitelnosti s čímkoli, co si zaslouží označení kulturní konzervatismus.

Foto: Iva Horalkova / Člověk a Víra

tytéž přednosti obnovit, uvažoval Sorel, pokud by sami dělníci začali uplatňovat zodpovědnost za formu výroby.

Syndikalistická kritika kapitalismu byla oprávněná, protože vycházela z poznání, že kapitalismus nemůže splnit slib, který mu původně propůjčoval morální přitažlivost – příslib všeobecného vlastnictví. Syndikalisté a cechovní socialisté viděli, že skutečným problémem není chudoba, nýbrž otroctví, jak to vyjádřil G. D. H. Cole. Viděli, že zredukování práce na komoditu – podstata kapitalismu – vyžaduje odstranění všech společenských vazeb, které bránily volnému oběhu práce. Zničení středověkých cechů, nahrazení místní správy centralizovanou byrokracií, oslabení rodinných pout a emancipace žen v podstatě představovaly „po sobě jdoucí kroky při... zlevňování suroviny práce“, to všechno pod „heslem“ pokroku. Zatímco marxisté přijímali kolektivizační logiku kapitalismu a prostě navrhovali důkladněji kolektivizovat výrobu, syndikalisté, populisté a cechovní socialisté kapitalismus odsuzovali z hluboce konzervativních důvodů – protože vyžadoval (slovy A. R. Orage, redaktora časopisu *New Age*) „postupné roztržštění našeho společenského systému“.

V dvacátém století se konzervatismus nepatřičně spojil s volným trhem, včetně volného trhu práce. Jinými slovy, to, co je pokládáno za konzervatismus, se spojilo se samotnými silami, jež vyvolávají „postupné roztržštění našeho společenského systému“. Jak se zdá, obranu konzervativních hodnot nelze svěřit konzervativcům. Pokud konzervatismus znamená úctu k mezím, náklonnost k určitému místu, etiku práce oproti etice konzumu, odmítání neomezeného hospodářského růstu a určitou skepsi vůči ideologii pokroku, je pravděpodobnější, že najde místo spíše v populistické tradici než v tradici volného trhu, typické pro hlavní proud konzervatismu.

Je podnětné, že americká pravice dlouží velkou část svého nedávného úspěchu svému tvrzení, že se hlásí k odkazu Populistické strany. Mluví nové pravice se podobně jako kdysi populisté prezentují jako nepřátelé bohatství a výsad a jako zastánci „obyčejného člověka ulice“, slovy George Wallace – „člověka z textilky“, „člověka z ocelárny“, „holiče“ a „kosmetičky“, „policity na obchůzce“, „drobného podnikatele“. Útok pravice na „novou třídu“ se opírá o společenské roztržštění ponořené do populistické tradice, kde jsou „výrobní vrstvy“ vyzývány, aby povstaly proti

příživnické třídě profesionálních řešitelů problémů a morálních relativistů. William Rusher tak hovoří o vzniku „verbalistické elity“, „nikoli obchodníků či velkovýrobů, dělníků či farmářů“ jako „významné ústřední skutečnosti“ nedávných amerických dějin. „Američtí výrobci,“ uvádí Rusher, „mají společný ekonomický zájem omezovat růst této nenasytné nové výrobní třídy“.

V souvislosti se vzestupem nové pravice se často poukazuje na důležitost „sociálních otázek“ – interrupce, pozitivní diskriminace, školní autobusy, vzdělání, média, liberální „tolerantnost“. Tyto otázky dramaturgizují konflikt mezi rodinně zaměřenou kulturou nižší střední třídy a osvícenou kulturou profesionálů z vyšší střední třídy. K vzestupu nové pravice nepochybně přispěly i projevy rasové nesnášenlivosti, ale vidět v odmítnutí liberalismu pouze „bělošskou reakci“ by znamenalo přehlížet třídní antagonismy pod povrchem kulturní občanské války. Odmítán není jen rasový liberalismus, nýbrž celá „kultura kritické rozpravy“, jak Alvin Gouldner popisuje postoj nové třídy – netrpělivost s omezeními danými minulostí, přesvědčení, že osobní a intelektuální růst vyžaduje zavržení svých rodičů, chtivost všechno zpochybňovat, zvyk vysmívat se a chovat se neuctivě. Maloburžoazní hodnoty jsou, jak jsme viděli, v přímém rozporu s osvícenou etikou osobního osvobození a sebeobjevování. Jsou výsledkem zkušeností, které budou podporovat spíše vědomí mezí, jež maří lidské ambice, než pocit nekonečných možností. Právě tyto maloburžoazní hodnoty v minulosti formovaly populistickou tradici a nyní se projevují v kulturní politice nové pravice.

Kulturní populismus pravice je populismus značně zbavený svého ekonomického a politického obsahu, a tudíž neřeší otázku, která by měla zaměstnávat představivost konzervativců: jak ve světě velkovýroby a obřích firem uchovat morální přednosti? Tato otázka představuje tak hrozivé těžkosti, že snahy o její vyřešení mohou snadno vést k frustraci a pocitu marnosti. Je však nevyhnutelná, a to nejen pro kulturní konzervativce.

Dominantní ideologie Západu, ideologie pokroku, se vždy opírala o očeká-

vání, že ekonomická hojnost nakonec každému poskytne přístup k volnému času a možností osobního rozvíjení se – výhodám, které byly dřív vyhrazeny bohatým. Luxus pro všechny: tak vypadal sen o pokroku ve své nejpodmanivější podobě. I kdyby to však byl morálně žádoucí cíl, již není proveditelný, protože zdroje potřebné k udržení všeobecného blahobytu, považované dosud za nevyčerpatelné, se v současné době blíží svým mezím. Nyní je jasné, že spravedlivější rozdělování bohatství zároveň vyžaduje drastické snížení životní úrovně bohatých národů a privilegovaných vrstev.

Za těchto podmínek se starý ideál finančního zajištění – kus země, malá fir-

ma, užitečné povolání – stává rozumnějším a také hodnotnějším cílem než ideál hojnosti. V populistické tradici má „finanční zajištění“ bohatý morální podtext; týká se živobytí získávaného z majetku, ale také dovedností potřebných k jeho udržení. Ideál všeobecného vlastnictví ztělesňuje skromnější soubor očekávání než ideál všeobecné spotřeby, všeobecného přístupu k rozšiřující se nabídce zboží. Zároveň ztělesňuje těžší a morálně náročnější definici dobrého života.

Jak ho obnovit – v podmínkách, které ho činí křýženějším než kdy dřív, ale institucionálně téměř nepředstavitelným, by mělo být hlavním tématem současné politické rozpravy. Pro naše vnoučata

bude těžké pochopit, natož odpustit naši neochotu zabývat se jím.

Christopher Lasch

First Things

Přeložila Alena Švecová

Christopher Lasch

spisovatel a profesor historie na University of Rochester

K ROKU RODINY: AMORIS LAETITIA ANEB PRAVDA NEREZAVÍ

Letošní slavnost sv. Josefa zvolil papež František za datum zahájení Roku rodiny Amoris laetitia (19. březen byl zároveň pátým výročním vydání exhortace, k níž se titul odvolává, a rovněž výročním inaugurace Františkova episkopátu). Tento rok manželství a rodiny bude slavnostně ukončen na 10. světovém setkání rodin v Římě v červnu 2022. Protože se domníváme, že moudrost našich předků a dobré rady jsou stále aktuální a platné, chceme vás povzbudit citáty z knihovničky znovu odprášené:

Mládi je jako třtina a stačí již malý vánek, aby se povážlivě rozklátilo. Ale vložte do třtiny tyč z kalené oceli a vetkněte ji hluboko do země, třeba kde se honí vichřice – třtina se ani nepohne, poněvadž sdílí sílu kovu. Dejte duši mladého jinocha Boží milost, a kdyby všechno kolem se lámalo a praskalo, z této duše budou se v radostném výkřiku mladistvého hrdinství ozývat slova Pavlova: „Všechno mohu v Tom, jenž mne posiluje.“ (Filip. I, 13.) B) Prostředky tvůrčí: Po tomto všeobecném poznatku jdeme k praktické aplikaci a ptejme se, které jsou konkrétní zdroje této Boží síly v mladé duši. Dala by se jich vyjmenovati celá řada, ale z hlediska jinošské čistoty vyberme si tři zdroje nejpůsobivější a nejkrásnější: Je to svatá zpověď, Eucharistie a láska k Madoně. V životě svatého Filipa Neri se vypravuje, jak k němu přišel jinoch propadlý nečisté vášni a tázal se na radu, co má dělat, aby z tohoto otroctví se osvobodil. Světec mu dal odpověď: „Ihned po každém pádu jdi ke svaté zpovědi!“ Jinoch se řídil touto radou a zanedlouho okovy, které kdysi věznily jeho duši v neblahém zajetí, vítězně spoutaly obludu nečistoty. Je potřebí našim jinochům a vůbec naší mládeži stále dávat správný a plný pojem o svaté zpovědi. Kolika našim mladým jinochům, jinak třeba velmi obětavě agilním v katolických spolicích, zpovědnice je místem, od kterého během roku raději na deset kroků dál, a když už přijde nevitáný velikonoční čas, vchází se do zpovědnice s podobným zájmem, jako trestanec vchází do dveří káznice. A zatím, co by si mělo lépe a plněji porozumět, než právě mládí a zpovědnice? Či není to mládí, které tak žhavě touží po štěstí, po kráse, po radosti? A není to zpovědnice, která toto všechno po bolestných ztrátách dává a vrací? Nebyla prostoduchou, naivní venkovskou babičkou Ema Destinová, nýbrž proslavenou světovou operní pěvkyní, uvyklou na bouřlivé potlesky tohoto světa. A slyšme, co pravila při svých vzpomínkách jednomu knězi: „Víte, důstojný pane, kdy jsem se cítila v Paříži nejšťastnější? To nebylo ve Velké opeře, když jsem byla zasypána květy a kdy na mne obecenstvo čekalo po představení a doprovázelo mne s jásotem a květinami až do mého hotelu – to bylo, když jsem zašla do některého katolického kostela a tam někde v koutku jsem se z duše pomodlila. Chodila jsem tam k svaté zpovědi k jednomu knězi – byl to Polák: to byl zpovědník! Šla jsem tam někdy celá rozbolněná a nešťastná a odcházela jsem klidná, radostná a šťastná. Říkala jsem mu: „Důstojný pane, vy jste takový hodinář duší: rozeberete v duši každé kolečko, každý hřídelek, každou páčičku, vyprášíte, vyčistíte a dáte zase pěkně dohromady – a teď jdi! Hodiny jdou zase tiše, pravidelně, ukazují dobře čas!“ O kolik katastrof věčného i pozemského života v řadách mládeže bylo by méně, kdyby jí zpovědnice byla duchovní ambulancí, kde se léčí i smrtelně těžká zranění duše!

Tomiško, Č. M., *Čistým mládím k manželství nebo ke kněžství, Pomocná akce pro dorost kněžský a Svaz katolických žen a dívek v Praze, 1941.*
Text převzat se svolením z online knihovny <http://librinostri.catholica.cz>.

NASTAL ČAS, ABY OPRAVDOVÍ VĚŘÍCÍ OBNOVILI A ZACHRÁNILI NÁBOŽENSTVÍ

Vánoce se blíží, že ano, a tak i ve Vatikánu je už naplánován betlém na náměstí. Loňský pocházel z vesmíru, letošní přijde z And. Nebudou chybět lamy, ovce nebo viskača (cosi jako králík smíšený s veverkou). Maria s Dítětem a sv. Josef budou zpracováni do soch v životní velikosti a budou oblečeni v tradiční peruánský Chopcca oděv. Chopcca betlém bude mít více než 30 kusů a bude vyroben pěti renomovanými umělci z vesnice Huancaavelica. Ta se nachází téměř na půli cesty mezi Limou a Cuzcem. A budou i tři králové! „Jsem duchovní, ale ne věřící.“ Slyšíme to stále a dost často. Po staletí se všeobecně věřilo, že cílem náboženství je usnadnit duchovní růst, pomoci člověku zrát na cestě k Bohu. Považovalo se za samozřejmé, že musí patřit k určité náboženské tradici. Dnešní vymezení hranice mezi duchovností a náboženstvím by lidem v dřívějších dobách připadalo zvláštní.

V roce 1994 Grace Davieová, velmi schopná britská socioložka náboženství, pomohla uvést tuto problematiku na pravou míru, když hovořila o „víře bez příslušnosti“, aby popsala rostoucí počet lidí, kteří věří v Boha, ale již nevidí potřebu být součástí církve nebo organizované náboženské instituce. Na druhé straně existuje fenomén „příslušnosti bez víry“, který popisuje lidi, kteří se sice hlásí k určité náboženské tradici, ale nedorozumují její učení. Americký teolog George Weigel vidí tuto druhou skupinu jako ty, kteří se nacházejí ve stavu „psychologického schizmatu“ od své náboženské víry. Z etymologie slova náboženství vyplývá, že znamená „svazovat“, ale v tom nejlepší možném smyslu. Úkolem náboženství jako takového je totiž spojit jeho vyznavače s nejvyšší bytostí. Cílem náboženství by mělo být pomáhat lidem navá-

Foto: Betty Hornikova / člověk a víra

zat, vstoupit a udržovat osobní vztah s jejich Bohem. Jestliže se dnes stále více lidí hnují organizovanému náboženství, je to možná signál, že nastal čas, aby opravdoví věřící získali zpět, obnovili a zachránili náboženství z rukou podvodníků, šarlatánů a šašků, kteří jsou neúnavně odhodláni přivést Boží jméno k veřejnému zostuzování a zesměšňování. Jedině tak může náboženská víra sloužit svému skutečnému účelu. V opačném případě bychom se mohli dostat do situace, kterou výstižně popsal Bruxy Cavey, kanadský pastor a autor knihy *Konec náboženství*, když říká, že „lidé opouštějí církev a nacházejí Boha“.

Politická korektnost se definitivně dostala do světa umění. Od loňského roku kurátoři a zaměstnanci Státní umělecké sbírky v Drážďanech přezkoumávají názvy uměleckých děl a mění je tak, aby byly v souladu s dnes platnými zásadami inkluзивity a tolerance. Musí tedy být zapomenuta slova jako cikán,

trpaslík nebo domorodec. Obraz ze 17. století s původním názvem „Pes, trpaslík a chlapec“ je dnes „Pes, krátký muž a chlapec“. Dílo známé jako „Cikánka“ bylo přejmenováno na „Žena se šátkem“. „Rodák s maskou“ se stal „mužem s maskou“ a „Cikánská Madona“ je dnes „Madona s dítětem ve stoje“. V šilenství politické korektnosti byl domorodec také zbaven majetku, resp. potenciálního dědictví, protože z „rodné boudy na stromě“ se stala obyčejná „bouda na stromě“. „Indičtí domorodci s domácími mazlíčky“ dostali přezdívku „Lidé s domácími zvířaty“ a „Portrét otroka tmavé pleti“ se nazývá „Portrét otroka“. Volání po korektnosti dostává grády. Pod falešnou rouškou liberalismu by politicky korektní aktivisté nejraději diktovali všem, co si mají myslet a čemu se mohou smát a jak mají co vnímat či vidět. Nemáte toho už dost?

–zd–